Бухы орокуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган

№ 237 (4049) | 1942 юной октябриин 6, вторник | СЭН 15 МҮНГЭН

БОЛЬШЕВИГҮҮД БОЛБОЛ БЭРХЭШЭЭЛНҮҮДЫЕ ЗАЙЛУУЛАН УРАГШАА ДАБШАЖА ШАДАДАГ

Советскэ Урда эүгтэ айхабтар бэрхэ байдал тохёолдоод, эхэ орон нэрэмнай ашуулай үүлэн бүри үдхэржэ байна. Сталинград ашуулда оронхой. Мүн Кавказыншье ашуултай байдалтай болоо. Советскэ хүнэй сэжэ соохи эүрхэнинь улам шангаар сохилдог болонхой. Арад зон болбол өөрынгөө армиие бүлад хатуу зоригтойгоор тулалдахые үргалаад, өөһэдөөшье шэн зоригтойгоор ажаллаха тушаа шэнэ үльгэр жишээнүүдые харуулха гэжэ шидхэбэ.

Олон миллион хүдэлмэришэн, таряашан ба интеллигентнүүд болбол тылдэ эршэтэй шангаар хүдэлмэрилхын түлөө халуунаар оролсонхой. Хэн металл хайлуулжа байнаб, тэрэ хадаа немецүүдэй тархиие биса сохихын тулада улам ехэ бүлэд үгэхэ ёһотойб гэжэ мэдэнэ. Хэн самолет хабсаржа байнаб, тэрэ хадаа өөрынгөө дали жэгүүр дээрэ хорото шайсанда үхэл абаашаха машинанүүдые олоор бүтээхэ ёһотойб гэжэ мэдэнэ. Олоншог заводуүд һомо хэрэгсэл ба буу зэбсэгүүдые үйлдбэрилэн гаргаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэнэ.

Бэрхэшээлэй тохёолдоходо гэхэргэ сухаринь үйгөөр, зоритоо заашье сухарангуйгөөр советскэ хүнүүд хүдэлмэрилнэ. Бэрхэшээлнүүдые зайлуулжа шадаха шадабари дээрэһээ большевигүүд, үнэхөөрөө советскэ патриодууд гэшэ фронт дээрэшье, тылдэшье шалгардаг юм.

Нэдондо намар 853-дахи номерой завод фронт шадарай городһоо аяар холын тылдэ нүүлгэгдэһэн байгаа. Бэрхэшээл ехэ байбашье хүнүүд тэрэниие зайлуулха арганнуудые олоһон байха юм. Энэ завод шэнээр һэргээд, шэнэ янзын продукциинуудые гаргадаг болоод. мүнөө 5-дахи һара соогоо өөрынгөө даалгабариинуудые һайнаар дүүргэжэ байна.

Тиин мүнөө түс завод дээрэ олонхи хүдэлмэришэдынь шэнэ хүнүүд байбашье, **нормоо дүүргэдэггүй нэгэшье хүдэлмэришэн байхагүй!**

Иимэ байхадань мэргэжэлтэй хүдэлмэришэд хомор, кадрнуудай залуу байна, тэдэниие һүргахань бэрхэтэй байһан дээрэһээ түсэбнай дүүргэгдэбэгүй гэжэ шалгаг бэридаг хүнүүд эзэб байна гээшэ аал?

Дайн сэрэгэй үедэ хүдэлмэриин хүсэн үсөөн байһаниинь үнэн. Дайн болбол нилээд олон хүнүүдые ажал хүдэлмэриһөөнь таһална. Дайнай үедэ ажахын хүтэлбэрилэтшэдэй хүдэлмэриин арга шадабэринь юу байхаб гэхэдэ: *ажалайнгаа* бүтээсые дээшэлүүлжэ продукци гаргалгые ехэ болгохын тулада шэнэ кадрнуудые богонихон болзор соо бэлэдхэхэ ёһотой.

Манай ажаүйлэдбэри үргэдэжэ байна, заводууд болбол тоогоороо ехэ болгогдоһон шэнэ даалгабариинуудые, шэнэ өндэр самолет, танк, буу зэбсэг ба һомо хэрэгсэл бүтээхэ даабариинуудые абажа байнад. Энэ хадаа хамаг бүхы түхеэрэлгөө шадамараар хэрэглэхые эринэ.

Бидэнэр сэрэгэй хоёрдохи үбэлэй богоһо дээрэ ерээд байнабди. Энэ хадаа ажахын хүдэлмэридэ бэрхэшээлнүүдые ушаруулха болоно. Энэниие бидэнэр мэдэнэбди. Ажаүйлэдбэри, транспорт, городуудые түлишөөр, электроэнергээр хангажа, дайшалхы техникэ үйлэдбэрилэн гаргаха ябадал улам ехэ болгогдохо ёһотой. Арми ба арад зоноо алеэ хоолой зүйлнүүдээр хангаха хэрэгтэй. Армидаа дулаан гутал хүбсаһа үгэхын хажуугаар, арад зонлоо үргэн хэрэглэлэй эд товарнуудые гаргаха ябадалые ехэ болгохо шухала.

Шүһаша хобдог ба галзуурһан дайсантай дайн байлдаа хэжэбайнабди. Тэд бидэнэр дайнай байдал дээрэһээ тохёолдоһон бэрхэшээлнүүдһээ айнагүйбди, ушарынь хадаа эсэгэ ороноо хамгаалгыг дайнай гал дүлэн соогуур манай хүсэл, манай дура зориг улам ехээр бүхэжажэ байна.

(«Правдын» түрүү бэшэгһэ)

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

Советскэ Союзай Маршал нүхэр Б. М. Шапошниковые Ленинэй орденоор шагнаха тухай

Советскэ Союзай Маршал нүхэр Б. М. Шапошниковай түрэһөөр 60 наһатай болоһонойнь дашарамда ба советскэ түрэндэ тайхамшаг ехэ сэрэгэй габьяатай байһыень тэмдэглэн нүхэр **Борис Михайлович ШАПОШНИКОВЫЕ Ленинэй орденоор** шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ М. КАЛИНИН.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль.
1942 оной, октябриин 3.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

Улаан Армиин ябган сэрэгэй командна составые һургаха буудалгын тактическа Улаан Тугта дээдэ курсда ба 1-дэхи Тамбовско ябган сэрэгэй училищида Советскэ Союзай Маршал нүхэр Б. М. Шапошниковай нэрэ олгохо тухай

Советскэ Союзай Маршал нүхэр Б. М. Шапошниковай нэрые:

1. Улаан Армиин ябган сэрэгэй командна составые һургаха буудалгын тактическа Улаан Тугта дээдэ курсда
2. 1-дэхи Тамбовско Улаан Тугта ябган сэрэгэй училищида—олгохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ М. КАЛИНИН.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль.
1942 оной, октябриин 3.

Советскэ Союзай Маршал нүхэр Б. М. Шапошниковта ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй ба СССР-эй Совнаркомой хүргэһэн амаршалга

ВКП(б)-гэй Центральна Комитет ба ССР Союзай Арадай Комиссарнарай Совет болбол Советскэ Союзай зэбсэгтэ хүсэнүүдые эдибхитэйгээр эмхидхэгшэдэй ба Улаан Армиин гайхамшаг ехэ полководецүүдай нэгэн болохо Танай 60 наһа хүсэһэнэй дашарамда халуунаар амаршална.

ВКП(б)-эй Центральна Комитет ба ССР Союзай Арадай Комиссарнарай Совет болбол эхэ оронойнгоо нэрэ түрэ ба бэеэ даанги байхын түлөө немецко-фашистска булимтарагшадтай баатарлигаар тэмсэжэ байгаа Улаан Армиингаа хүсэ шадалые бүхэжүүлхэ тушаа саашадаа оролдосотой һайнаар худэлмэрилэн энхэ элүүр байхыетнай хүсэнэ.

Бүхэсоюзна Коммунистическэ (большевигүүдэй) Партиин Центральна Комитет.
ССР Союзай Арадай Комиссарнарай Совет.

Советскэ Союзай Маршал нүхэр Б. М. Шапошниковта Оборонын Арадай Комиссариадай хүргэһэн амаршалга

Оборонын Арадай Комиссариат болбол Танай 60 наһа хүсэһэнэй дашарамда халуун амаршалга хүргэнэ.

Улаан Армиин байгуулагдаһан түрүүшын үдэрнөө эхилэн томохон сэрэгэй начальник байһан өөрынгөө сэрэгэй эрдэмые ба дүй нүүшэлые Советскэ Союзай зэбсэгтэ хүсэнүүдые байгуулха ба бүхэжүүлхэ хэрэгтэ үгэжэ Та болбол 25 жэлэй турша соо сэрэгүүдэй дайшалхы һургуулиие улам һайн болгохо ба мүнөө гитлеровскэ һүрэг алууршадтай баатарлигаар тэмсэжэ байгаа Улаан Армиин командирнуудые хүмүүжүүлхын түлөө худэлмэрилжэ байнат.

Оборонын Арадай Комиссариат болбол эхэ оронойнгоо аша тусада саашаламаа һайнаар худэлмэрилхын тулада энхэ элүүр ба хүсэн түүлэдэр байхыетнай хүсэнэ.

ССР Союзай Оборонын Арадай Комиссариат.

Ассошиэйтед Пресс гэдэг американска агентствын корреспондентдэ нүхэр И. В. Сталинай үгэһэн харюу

Ассошиэйтед Пресс гэдэг американска агентствын московско корреспондент господин Кэссиди болбол американска олониитын һонирхожо байгаа гурбан асуудалда амаараа гү, али бэшэгээр харюу үгэхые гуйжа СССР-эй Совнаркомой түрүүлэгшэ нүхэр И. В. Сталинда хандаһан байгаа.

Нүхэр И. В. Сталин болбол господин Кэссидидэ дооро заагдаһан бэшэг эльгээжэ харюусаһан байна гэбэл:

Господин Кэссиди!

Заб сүлөөгүй байһан дээрэһээ Тантай уулзажа хөөрэлдэхэ аргагүй байһан ушаргаа, Танай асуудалнуудта богонихон бэшэгээр харюу үгэжэ хизаарланаб.

1. „Мүнөө үеын байдалда советскэ сэгнэлтэ үгэхэдөө хоёрдохи фронт бии болгохо ушар байдал ямар һуури өзэлнэб“?

ХАРЮУ. Айхабтар шухала, эрхим һуури эзэлнэ гэжэ хэлэхэдэ болохо.

2. „Советскэ Союзда союзнигуудай туһаламжань али тухай ашагтай байнаб, тиин энэ туһаламжые үргэдхэхэ ба һайжаруулхын тулада юу хэжэ болохо байна гээшэб“?

ХАРЮУ. Немецко-фашистска сэрэгүүдэй гол ехэ хүсыень бэе тээшээ татажа Советскэ Союзай союзнигуудтаа хэжэ байгаа туһаламжатайнь жэшээлхэ болоо һаа, Советскэ Союзда союзнигуудай үгэжэ байгаа туһаламжань дары дээрэ ашаг багатай байна. Энэ туһаламжые үргэдхэхын ба һайжаруулхын тулада гансал юумэ эригдэнэ гэбэл: союзнигуудеөһэдынгөө уялгануудые хүсэд дүүрэн ба хаһа саг соонь дүүргэхэ болоно.

3. „Эсэргүүсэлтэ хэхэ тушаа советскэ арга шадал үшөө ямар байна гээшэб“?

ХАРЮУ. Минии һанахада, немецкэ дээрмэдэгшэдтэ эсэргүүсэлтэ хэхэ тушаа советскэ арга шадал фашистска Германиин гү, али дэлхэй дээрэ эзэрхэхэ гэһэн ямар нэгэн ондоо агрессивнэ гүрэнэйшье шадабарида ороходоо үлүү ехэ бэшэл һаа, харин заашье дутуу байхагүй.

Баярые хүргэгшэ И. СТАЛИН.

1942 оной октябриин 3.

СОВЕТСКЭ ИНФОРМБЮРОҺОО

Октябриин 2-ой үдэшын мэдээсэл

Октябриин 2-ой туршада манай сэрэгүүд Сталинградай оршондо ба Моздогой оршондо дайсантай байлдаануулые хэбэ. Бусад фронтнууд дээрэ шухала хубилалта болоогүй.

* * *

Октябриин 1-дэ манай авиациин частьнууд фронтын алдэб участогууд дээрэ 10 шахуу немецкэ танк, сэрэгүүдые ба ашаа тээһэн 40 гаран автомашина үгы хэһэн гү, али гэмтээһэн, һомо хэрэгсэлнүүдэй 2 склад тэһэлһэн, 11 артиллерийскэ батарейн буудалга даран һалгаһан, дайсанай батальон шахуу ябган сэрэгые тараан сохиһон ба зарьмыень үгы хэһэн байна.

* * *

Сталинградай оршондо хатуу шанга байлдаанууд үргэлжэлөө. Нэгэ участок дээрэ дайсан болбол манай сэрэгүүдэй эсэргүүсэлтые эбдэхые һадэжэ ябган сэрэг ба танкнуудай томо хүсэнүүдые атакада оруулба. Манай боецүүд дайсанай түрилтые барин зогсоожо гитлеровецүүдэй атакануудые сухариса сохёо. Байлдаанай эсэстэ дайсанай 700 солдат ба офицер хюдагдажа, хэдэн немецкэ танк бута сохигдобо. Нүгөө нэгэ участок дээрэ манай частьнуул дайсанһаа зарим байшангуудые сэбэрлэн аалиханаар урагшаа дабшаһан байна. Үйлсын байлдаануудта батальон шахуу немецкэ ябган сэрэг үгы хагдэ.

Сталинградһаа урдуур немецкэ ябган сэрэгэй батальон дайсанай обороно уруу хушууран орохон манай отрядые 50 танкын дэмжэлгэтэйгээр атаковалаа. Үсэд шанга байлдаанай һүүлээр манай отряд түрүүшынгээ позицинуудта сухариба. Тус байлдаанда 16 немецкэ танк бута сохигдохон байгаа.

* * *

Сталинградһаа баруун-хойгуур манай сэрэгүүд эдибхитэ байлдаануудые хэбэ. Н-скэ танкова часть дайсанай һайнаг газар худар сүмэрэн ороод, буудалгаараа ба гусеницаараа даруулжа 2 немецкэ танк, самоходно ехэ буу, танк буудаха 5 ехэ буу, 9 пулемет, 150 гаран гитлеровецые үгы хээ. Н-скэ частиин артиллеристнүүд 4 немецкэ танк гэмтээжэ дайсанай ябган сэрэгүүдые һуулгажа ябаһан 13 автомашина үгы хэһэн байгаа.

* * *

Моздогой оршондо манай частьнууд дайсанай ябган сэрэг ба танкнуудай атакануудые тогтоон бариба. Нэгэ участок дээрэ манай боецүүд 8 немецкэ танк гэмтээһэн ба галдаһан,нэгэ рото гитлеровецүүдые хюдаһан байна. Ондоо нэгэ участок дээрэ Н-скэ соединени немецкэ ябган сэрэгүүдэй хэдэн атакые тогтоон бариба. Тус байлдаанай эсэстэ дайсанай 360 солдат ба офицер, 3 ехэ буу, 3 миномет, 8 пулемет үгы хэгдэһэн, 5 танк гэмтээгдэһэн, винтовкын 20 мингэн һомо буляагдан абтаһан байгаа.

* * *

Брянска фронт дээрэ тагнуулнуудые бэдэрэлгэ болоо. Лейтенант нүхэр Клеменко ба политрук нүхэр Самчин гэгшэдэй хүтэлбэри доро ябаһан бүлэг тагнуулшад дайсанай хамгаалгын түрүү захада нэбтэрэн уруу хушууран орожо шадаһан байна. Советскэ частьнууд койтратакануудые хэжэ урагшаа дабшажа ябаһан гитлеровецүүдые үгы хээ. 300 шахуу немецкэ ба румынска солдат ба офицернүүд алагдаһан байна. Нүгөө нэгэ участок дээрэ нүхэр Гоняев гэгшын подразделениин боецүүд рото шахуу гитлеровецүүдые үгы хэжэ, 2 немецкэ танк бута сохёо

* * *

Воронежой оршондо манай автоматчигууд дайсанай проволочно хаалтые дабан гаража, немецүүдэй хамгаалгын оршон дотор тэмсэл хэжэ байна. Тэдэнэр үдэрэй туршада рото шахуу гитлеровецүүдые үгы хээ. Н-скэ частиин боецүүд уһан рубежые гаталан гараһан дайсанай ябган сэрэгэй батальониие бута сохибо. Немецүүд мүрэнэй зүүн эрье дээрэ солдат ба офицернүүдэйнгээ 400 шахуу үхээрнүүдые орхёод гэдэргээ тонилоо.

Сталинградай баруун-хойно 76-дахи немецкэ ябган сэрэгэй дивизиин 203-дахи полкһоо бүлэг немецкэ солдадууд пленда абтаа. Пленда абтаһан унтер-офицер Генрих Альверс ингэжэ хөөрэнэ: „унгэрэгшэ жэлэй намар-үбэлэй байлдаанууд манай дивизиие дууһахын туйлда хүргэһэн байгаа. Ябган сэрэгэй полкнуудай ротонууд соо 10—20 хүн тоологдодог юм һэн. Тэрэнэй һүүлээр дивизи болбол хуу шахуу шэнэлэгдэһэн байгаа. Хойшонхи байлдаануудта дивизи баһа дахин ехэ гэзэлтэнүүдтэ оробо. Апрелиин 20-һоо сентябриин 3 хүртэр 12 маршева батальон дивизиндэ нэгэдээ һэн. Батальон бүридэ 900—1000 хүн байгаа. Дон шадар болохон байлдаануулта манай полк хүн ба материальна частиингаа талаар угаа ехэ гээлтэдэ орохон юм. Тус талдаануудта 203-дахи полкын командир подполковник Вихман, 1-дэхи батальоной командир майор Иордан, 2-дохи батальоной командир майор Фитингер ба бусад алагдаһан байгаа. Рото соо 30 хүк үлэһэн байгаа һаа, тэрэ болбол полк дотороо эгээн олон хүнтэйдэ тоологдодог һэн. Һүүлшынгээ солдат хүртэр тулалдаха гэһэн приказ сентябриин 19-дэ бидэнэртэ соносхоо һэн. Зүгөөр ородуудай танкнууд ба ябган сэрэгэй манай байһан газар уруу сүмэрэн ороходонь бидэнэр эмхи гуримгүйгөөр сухаряа һэмдн. Үглеедэрынь үүр сайха үедэ ородууд бидэнэрые хүреэлжэ, пленда абаһан байгаа“.

* * *

Курска областиин Березовка деревнидэ гитлеровскэ нохосууд эзэрлиг аашануудые гаргаһан байна. Тэдэнэр фронт шадарай полосада бүхэжүүлгэнүүдые барихын түлөө эрэшүүл, эхэнэр ба подростогуудые буу барин намнажа абаашаба. Фашистска алууршад барилга дээрэ худэлмэриһэн бүхы таряашадые худэлмэрөө дууһахалаарынь буудан алаһан байгаа.

* * *

Седлецын оршондо (Польша) Польшын түмэр харгынууд дээрэ худэлмэрилүүлхээр Италиһаа немецүүдэй намнан асарһан түмэрөөмай итальянска худэлмэришэдэй дунда забастовко болоо. 500 шахуу итальянецууд түргэн эхэ ороондонь бусаахые эрибэ. Гитлеровецүүд 200 грамм хилээмэ ба үжэһэн брюжын шүлэнһөө бүридэһэн тон багахан паек абаад үдэртэ 14 час худэлмэрилхые баадхана. Гестапо болбол худэлмэришэдые олоорынь арестовала.

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭДЭ БЭЛЭДХЭЛЭЙ НЭГЭ ҺАРА

Малай бэлшээриие эүбөөр хэрэглэхэ

ТҮНХЭН. XVII Партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд үнгэрэгшэ жэлнүүдэйнгээ алдуунуудые хараала абажа, малнуудаа дулаан ба садхалан үбэлжэлгөөр хангаха ябадалые энэ колхоз муу бэшээр эмхидхэбэ. Малнуудаа һайн бэлшээритэй газарта эүбөөр харууһалһан ушарһаань малнуудынь тобир тарганууд бэйна.

Тэрэшэлэн хони, ямаадые намарай сагта, үбэлэй хүйтэн үе болтор бэлшээхын зорилоор' үһалуурида дүтэ шадарай бэлшээриин һайн газарнуудые уридшалан шэлэн оложо, тэндэхи байра байдалнуудые зэһэбарилжа байна.

Малай бэлшээриие һайнаар эмхидхэжэ, бүхы малнуудаа тобир тарган байлгажа, энэ жэлдэ нэгэшье малаа хороохогүйн түлөө тэмсэл—тус колхозой партийна ба партийна бэшэ большевигүүдэй шухала зорилго болоно.

С. Д. Садыева.

ВКП(б)-гэй Обкомой Бюро артель совхозуудай адуу малые садхалан дулаанаар үбэлжүүлхын тулада зохихо бүхы бэлэдхэл хэжэ ойрын үдэрнүүдтэ дууһаха зор илготойгоор октябриин 1-һээ ноябриин 1 хүртэр нэрэ һара соносхобо. Партиин айкомуудай секретарьнууд, МТС-үүдэй политотделнүүдэй начальнигууд ба ВЛКСМ-эй айкомуудай секретарьнуудай үмэнэ Обкомой Бюрогой тогтоолоор табигдаһан зорилгонууд гэбэл: а) малажалай фермэнүүдэй байдалые гурбан үдэрэй турша соо шалгажа үзөөд, үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые колхоз бүридэ түгэсхэхэ талаар тодорхой арга-хэмжээнүүдые хараалха; б) сар ба һубай үхэрнүүдые үргэнөөр хэрэглэжэ, эдир залуушуулай хүсөөр, жэл соо гаргашалха тэжээлэй 40 процентыень ба барилгын шухала модо материалнуудые фермэнүүдтэ зөөжэ асаруулха; в) Октябриин 25-дахи ойн хүндэлэлдэ намарай бүхы худэлмэриие болзорһоонь урид бэелүүлхын түлөө мүрысөөе үргэн долгитойгоор дэлгэрүүлжэ, үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлэй шиндхэхы ажал дээрэ коммунистнууд ба комсомолецуудые шэлжүүлэн худэлгэхэ; г) үбшэн малнуудые илган таһалжа һүрэг малаа һүүлшынь толгой хүртэр шалгаха; д) эрхим комсомолецууд, эдир залуушуулые һаалиша гахайшад, тугалша малшад болгон томилжо, октябриин 15 болтор малажалай бүхы фермэнүүдые шухала кадрнуудаар бүридхэхэ. Октябриин 25 хүртэр үбэлэй сагта үхэр малые харууһалан тэжээхэ тухай заабари семинарнуудые ажалһаань һаатуулангүйгөөр малажалай бүхы худэлмэрилэгшэдэй дунда ябуулха; е) үбһэ тэжээл арбилан гамтайгаар гаргашалха ябадалые наринаар сахихын тулада комсомолецууд-залуушуулай шалган хянаха постнуудые бии болгохо.

Малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлэй талаар үнгэргэгдэхэ нэгэ һарые хүтэлбэрилхын тулада ударидан гүйсэдхэхэ группануудые байгуулха гэбэл: тэрэнэй составта — аймагай хэмжээн дээрэ — ВКП(б)-гэй Айкомой секретарь, Аймгуйсэдкомой түрүүлэгшэ, ВЛКСМ-эй Айкомой секретарь, АЗО-гэй зоотехник ба ветврач; — колхозуудай хэмжээн дээрэ — комсомольско организациин секретарь (түрүүлэгшэнь), колхозой түрүүлэгшые малажалай талаар орологшо, колхозой шэлдэг һайн малшан тэрэ составтань оролсохо болоно. Дурсагдаһан группанууд хадаа малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые түргэдхэн түгэсхэхыг хойноһоо бүрин харюусаха ёһотой. Энэ тогтоолой ябаса тухай тус оной октябриин 15-да ба ноябриин 5-да ВКП(б)-гэй Обкомдо мэдээсэхыень партиин айкомуудай секретарьнууд энэ тогтоолоор тус бүри үлгэлагдаба.

ПРОПАГАНДИСТ БА АГИТАТОРТА ТУҺАЛАМЖА

Мүнөө сагай байдалай зарим хэдэн асуудалнууд

(Сормовско хүдэлмэришэдэй суглаан дээрэ табигдаһан асуудалнууд)

Һаяхан Сормовско хүдэлмэришэдэй суглаан дээрэ фронт дээрэхи байдал, манай ажаһуйлэдбэриин хүдэлмэри, хүдөө-ажахын байдал гэхэ мэтэдэ хэбаадаха нэгэ хэдэн асуудалнууд табигдаһан байгаа. Эдэ асуудалнуудай зарыманиинь олонинтые һонирхуулха байна. Тэдэндэ үгтэһэн харюунууд доро толилогдоно.

1. Ямар ушарһаа немецүүдэй гол ехэ хүсэниинь мүнөө Сталинградые эзэлэн табахын тулада табигданхай байнаб?

Немецко-фашистска армиин командовани болбол өөһэдынгөө сэрэгүүдэй ба мүн өөрынгөө вассалнууд болохо—Румыниин, Венгриин, Италиин, Словакиин сэрэгүүдэй гол ехэ хүсыень Сталинград тээшэ хаяад, нимэ айхабтар ехэ нэгэлхэмэл хүсэтэй сохилто хэжэ тэндэ томошог сэрэгэй-политическэ амжалта түргэнөөр туйлаха гэһэн зориилго табиһан байгаа. Сталинградай түлөө тэмсэл болбол немецко-фашистска сэрэгүүдэй 1942 ондо зүүн-зүүгэ сэрэгэй кампани ябуулха түсэб доторынь айхабтар шухала удхатай гэжэ табигдаһан байха юм.

Гитлеровецүүдэй бодомжолгоор угаашье бараггай байгаа. Урда зүүгэ 100 шахуу ябган сэрэгүүдэй ба танкова дивизиинүүдые хаяад, эндэ өөрынгөө сэрэгэй техникын ехэшэг хүбиинень гэбэл хэдэн мянгаад танк ба самолет, угаа олон артиллери суглуулжа табяад гитлеровецүүд 2—3 неделиин турша соо советскэ урда зүгые бүхыдэнь эзэлхэ гэжэ бодомжолһон байгаа: Кубань, Хойто Кавказ, Закавказиие эзэлбэд Сталинград хүртэр ошожо, Сталинградһаа Волга мүрэн ба Каспиин далайе зүбшан Урда зүүгэ фронт тогтоохо гэһэн байба. Энэ зорилгые шиидхэдэ байбал бусад сэрэгэй операциинүүдые дүүргэхын тулада германска армиин нилээд ехэ хүсыень сүлөөлжэ үгэхэ байгаа гэбэл: тэдэнэр хадаа Москвада дахяад добтолго хэхэ, удаа тээнь Баруун Европодо Англида эсэргүү добтолго хэхэ гэһэн һанаагаа үшөө орхёодүй байгаа. Гэбэшье, Урда зүүгэ добтолгые июнь һарын эсэһээ хойшо мүнөө зуугаад шахуу удэртэ хэжэ байһаниинь мэдээжэ. Немецүүд манай нилээд ехэ территориие, хэдэн олон шухала городуудые буляан абаад, манай сэрэгүүдые Кавказай хада уулын боори хүртэр ба Сталинград хүртэр түрийһэн байна. Теэд нефтиин ехэ булагуудтай ба стратегическа түүхэй эдэлэгүүдээр баялиг Кавказшье, Туапси, Сочи, Поти, Батуми гэхэ мэтын Хара далайн портнуудшье. Каспиин далайн эрье шадархи нютагуудшье, Сталинградшье 1942 оной зун дайсанай гарта ороогүй. Немецкэ сэрэгүүд эндэ советскэ частьнуудай эүгһөө үсэд шанга ба хатуу зоригто эсэргүүсэлтэтэй ушарба. Хэдэн арбаад өөһэдынгөө шэлэмэл дивизиинүүдые хяа сохиуулаад, хэдэн мянган танк ба самоледоо гээжэ гарзала ороод, өөһэдынгөө буляажа абаһан территориин километр бүхэниие өөрынгөө солдадуудай үхээрээр бүрхөөгөөд, немецүүд иналта туйлажа шадаагүй. Энэ баримта хадаа угаа ехэ удхатай. Энэнь юу гэршэлнэб гэхэдэ: территориие саг зуура эзэлһэн байбашье зүүн зүг тээшэ саашаа дабшаһан байбашье немецүүд урдаа табиһан зорилгонуудаа дүүргэжэ шадаагүй. харин хэдэн зуугаад мянган солдадуудаа ба ушаргүй ехэ техникээ гээбэ.

Сталинградай дэргэдэ айхабтар шанга байлдаан боложо байһан тухай бүхы дэлхэйн хэблэл бэшэнэ. Шухала результадые туйланүйгөөр немецкэ дивизиинүүд шуһаа ехээр адхаха бүринь үлэрһөө үдэртэ германска армиин командованиин коммюнике болбол улам бүри балар боложо ба һайрхагдаг зангаа орхижо байна. Сталинградай дэргэдэ боложо байгаа тэмсэлэй условинь яаха аргагүй бэрхэтэй байна, советскэ боецүүд гурим заабариие сахингүйгөөр дайлалдана, тэдэнэр диилдэбди гэжэ мэдэрхэ дурагүй (энээн тухай немецүүд хэзээ үнэ соносхоһон байбашье!), Урда зүүгэ ба Сталинградай оршондо боложо байгаа байлдаан мэнэ баяар нүүрэхэ юм гэжэ найдажа болохогүй гэжэ хэлэһэн ушарнууд тэдэ мэдээсэлнүүд соонь олон дахин ушарна.

Англиин ба США-тэй хэблэлнүүд Сталинградые хамгаалагша баатарнуут тухай угаа ехээр магтажа бэшэнэ. «Нью-Йорк Таймс» газетэ Сталинградай дэргэдэ боложо байгаа байлдаанда сэгнэлтэ үгэхэ зуураа, нигэжэ мэдүүлнэ: «Сталинградай түлөө байлдаанние Верденэй түлөө байлдаантай адлидхадаг байгаа. Теэд, Сталинградай түлөө байлдаанние үшөө шухала удхатай гэжэ хэлэжэ болохо байна. 1916 ондо немецүүд Верден гэдэг французска хэрэмдэ айхабтар ехэ добтолго хэхэдээ: 43 дивизиһээ дүлүү гэхэ гү, али өөһэдынгөө солдадуудай гурбанайнь нэгэ хубиие шахуу абаашажа табиһан байгаа. Верденние хамгаалагшадай үсэд шанга эсэргүүсэлтэ болбол бусад фронтнууд дээрэ ба Брусиловай добтолжо байһан ородой фронт дээрээшье эсэргүүсэлгэ хээд байхадаа Верденэй түлөө хахад жэл соо тэмсэһэнэй һүүлдэ тэрэниие аршалжа абаха арга олтоо һэн». Саашадаа тус газетэ немецкэ сэрэгүүдэй гээлтэнүүд тухай бэшэхэ зуураа: «Дошхон хүйтэн үбэл болохоо байна, тэрэ хадаа немецүүдтэ убшэнтэй шангаар сохихо болоно, ородуу энэ жэлдэшье дахяад угаа ехэ шэнэ добтолго хэхээ байганиинь мэдэшээгүй» гээд дүүргэнэ.

Сталинградай дэргэдэ боложо байгаа байлдаанудта нимэ сэгнэлтэ үгэлгэ болбол һонирхолтой байһаниинь элитэ, гэбэшье тэрээндэ нилээд ехэ заһабари оруулха хэрэгтэй байна. Верденэй түлөө байлдаанда немецүүд хахад миллион шахуу солдадуудые хаяһан байгаа, тиихэдэ Сталинградай ба тэрээндэ дүтэ шадар байһан районуудай түлөө байлдаанда немецко-фашистска сэрэгүүд ядахын сагта хоёр дахин үлүү олоор хабаадана. Верденние тойрон ябган сэрэгүүд бэһэлһэн байгаа, тиин Сталинград тээшэ хэдэн мянгаад танк ба самолет, тэрээнһээ гадна, угаа олон ябган сэрэгүүд ба артиллери табигдаһан байха юм. Немецкэ добтолго болоһоной һүүлдэ уданүй Вильгельм болбол өөһэдынгөө сэрэгүүдэй нилээд ехэ хубиие гэдэргэнь асаржа ородой фронт дээрэ ханха баатай болоһон дээрэһээ, Верденние хамгаалха ба французска фронтые хэбээрынь үлөөхэ арга олдоһон байгаа. Тиимэһээ, Верденэй байдал нилээд хүнгэлэгдөө һэн. Сталинградай түлөө байлдаануудта Улаан Арми хадаа өөрынгөө эхэ оронние хамгаална, эрхэ сүлөөдэ дуратай бүхы арадай хэрэгые гансаараан хамгаална. Бидэнтэй сэрэгэй холбоотой үрэнүүд дайшалхы ябуулганнуудаар дайсанай хүсэниинь баруун тээшэ гэдэргээ татагдахаһаа байтагай, харин баруун тээһээ наашань асарагдажа биидэндэ эсэргүү тэмсэлдэ саг үргэлжэ хаягдажа байна. Эдэ бүгэдэ дээрэһээ мэлэхэлэ Сталинградай оршон тойрон байһан газарые хамгаалга болбол Верденние хамгаалгаа орохолоо орёо бэрхэ байна. Тиибэ яябашье Улаан Армиинай тэрэниие үсэд шангаар хамгаалан, хэдэн арбаад немецкэ дивизиинүүдые хюгажа тайсанэй шүүхыень гоожуулан тэрэниие үй бүта сохихо үндэһэ һуури бэлэлхэжэ байна.

Сталинградай түлөө байлдаан болбол дайнай саашанхи ябуулганнуудта тэнсэлгүй шухала удхатай, үнэтэйнь хадаа дайсанай сэрэгэй добтолхы хүсыень балбажа һалгаана, дайсанай солдадуудые ба техникые жагсаалһаа гаргажа байна, Улаан Армиин частьнуудта сэрэгэй шэнэ дүй дүршэл үгэнэ. иналтала туйлахын тулада хэрэглэхэ гэжэ немецүүдэй бодомжолһон 1942 оной зун ба намарай эхиниие энэ тон үнэтэй сагые бараһан байна. Иигээд байхадаа Сталинградай түлөө байлдаан 1942 ондо зохёогдоһон гитлеровскэ армиин генеральнуд түсэбые эбдэжэ, усадхаһан байна, тиимэһээ ерээдүйн байлдааануудта, дайсаниие эсэслэн үй бута сохижо һалгааха хэрэгтэ нүлөөлхэ болоно.

2. Советско-германска фронт дээрэ немецүүд үбэлэй сэрэгэй кампаниие бэлэдхэнэ гү?

Немецүүд болбол Советскэ Союзда эсэргүү дайн сэрэг хэжэ эхилхэдээ тэрэниие богонихон болзор соо дүүргэхэ гэжэ бодомжолһониинь мэдээжэ. Тэдэнэр хадаа 1941—42 онуудай үбэл сэрэглэхэ гэжэ бэлэдхээгүй байгаа. Улаан Армиин эрэлхэг зоригто, баатарлиг эсэргүүсэлтэ болбол гитлеровецүүдэй бодомжолые буруу һүргэжэ эблээд, үнгэрэгшэ үбэлэй сэрэгэй кампаниида бэлэдхэлгүйгөөр орохо баатай болгоо һэн. Үнгэрэгшэ үбэл Улаан Армиинай дайсанай армида хэлэн олон шанга схилтонуудые хэбэн байха. Советско-германска фронт дээрэ үбэлэй сагта болоһон байлдааануудһаа һургаал абаха гэжэ оролдон, немецүүд энэ хабар гол ехэ сэрэгүүд ба резервнүүдээ ехэшэг мунса нюдарга болгон зангидажа, мүнөө сагай сэрэгэй ехэхэн техникээ дайлалдахын тулада асарһан ба сэрэгэйнгээ хүсые бүтаргаха ябадалһаа айгаад энэ зэбсэгтэ мунса нюдаргаяа урда зүгтэ ба Дон тээшэ хаяһан байха юм. Фронтын нэгэ участок дээрэ айхабтар ехэ хүсэ суглуулжа табяад, гитлеровецүүд болбол 1942 оной зунай кампаниин түрүүшын хубиие нэгэн сохилтоор дүүргэжэ, бүхы советскэ урда зүгые Сталинград хүртэр буляажа абаад, удаа тээнь Москвае ба тэрэниие оршон тойрон байһан центральна өжаһуйлэдбэриин районуудые эзэлхэ гэһэн үшөө шухала хоёрдохи зорилгоёо шиидхэхын тулада өөһэдынгөө сэрэгүүдые һэлгүүлэн хаяха гэжэ бодосжолһон байба. Энэ түсэбынь ямар бодомжолготойгоор зохёогдоһон байгааб гэхэдэ 1941 оной зун хэжэ шадаагүй юумээ энэ 1942 оной зун хэхэ бүтээхэ гэхэ гү, тусхайлан хэлэбэл Улаан Армиие бута сохижо үгы хэхэ, советскэ гүрэнэй сэрэгэй-экономическа ба политическэ хүсэ шадалыень таһалха ба 1942 оной зунай һарануудта болоһон дайн байлдааниие өөртөө туһатайгаар дүүргэхэ гэһэн байгаа.

Теэд, бодото байдалынь гитлеровскэ тэнэгүүдые таһа наадалһан байна. Энэ жэллэ немецүүд фронтын нэгэ участок дээрэ өөрынгөө оломиллионо армиие бүхыдэнь хаяһан байбашье тэдэнэй добтолгонь недондонойхидо орходоо бага амжалтатайгаар ябуулагдаба. Тиихэ зуураа германска армиин гээлтэнь олон дахин ехэ болоһон байха юм. Тиин мүнөө 1942 оной зунай сагта бэелүүлхээр зохёогдоһон немецкэ армиин командованиин түсэб шал буруу һүрэшоод байһаниинь эли харагдаха болоходонь немецүүд болбол зүүн зүгтэ сэрэгэй кампаниие 1942 ондо дүүргэхэ тухай һайрхуу мэдээсэлнүүдые тараахаа болижо харин немецкэ армида дулаан хубсаһа суглуулха тухай германска арад зондо аймхайгаар ба эшхэбтэрээр хандаха баатай болобо, ушарынь хадаа үбэлэй сагта хүнэ хүшэр бэйдааануд болохоо байна, тэрээн соогуур немецүүдэй саг зуурынь амжалтануудынь алдагдажа харин хүндэ хүшэр диилдэлгэдэ орожо болохо байна.

Немецүүдэй үбэлдэ яаралтайгаар бэлэдхэжэ байһан тухай «үбэлэй туһаламжын» шэнэ кампани нээгдэһэнэй дашарамда немецкэ арад зондо хандажа Гитлерэй хэлэһэн һүүлэй үгэ дээрэһээ эли ойлгогдоно, тэрэ үгэ хэлэхэлээ Европодо хэдэн олон миллион хүнүүдые алаһан хюдаһан энэ бузар золиг болбол зүүн зүгтэ боложо байгаа «алишье, сагта дээгдөөгүй энэ айхабтар ехэ тэмсэлдэ германска солдадууд тон хүндэ гээлтэдэ орожо байһыень һанзад үзэхэнь бэрхэтэй» гэжэ мэдэрхэ баатай болоһон байна. Зүгөөр энэ үбэлэй кампани тухай мүн ондоошье баримта бии. «Дас Рейх» гэдэг журналда «Эгсэ үндэр дабаан өөтэ» гэһэн статья тунхаглажа Гебльс болбол Гитлерэй хэлэжэ шадаагүй юумые дуулһан шалиһан байха юм. Энэ демагог ба хуурмагшан болбол эб найрамдалые айхабтар охээр хүлеэжэ байгаа немецкэ зониие үшөө дахин таһа мэхэлхэ һанаатай. «Дайн сэрэг хэлы шэнээн уни удаан үргэлжэлхэ байһан тухай асуудал шухала удхатай бэшэ. Түүхэ домог дээрһээ харахада дайн сэрэг болбол тэрэниие түргөөр дүүргэхэ гэжэ хэды ехээр хүлеэжэ байхадашье уни удаан саг соо үргэлжэлдэг байгаа»—гэжэ «гэршэлхэ» һанаатай.

Гитлер ба тэрэнэй шайка болбол яахадаа зүүн зүгтэхи ерэхэ үбэлэй сэрэгэй кампани тухай иимэ найдабаригүйгөөр ба эшамхэйгээр хэлэнэ гээшэб? Энээниие хүсэл тайлбарилжа болохо байна. Үнгэрэгшэ үбэл советско-германска фронт дээрэ немецүүдэй угаа шанга сохилтонууд хэгдэжэ, гитлеровскэ Германиин сэрэгэй хүсэ шалалые һуладхаһан байха юм. Ерэхэ үбэлэй хүйтэн болбол немецүүдтэ һайн юумэ ушаруулахагүй байһаниинь эли.

«Зүүн зүгтэхи поход» тэдэгэй эхилһэн сагһаа хойшо 14 һараһаа үлүү болоод байһан мүнөө үедэ гитлеровецүүд дайн дүүрэхэ болзорые дахяад толерхойлон хэлэхэ аргань үгы, харин өзэмдэһэн оронуудтахи арад зонһоо хубсаһанарыень хүсөөр буляан абаад Германида дулаан хубсаһа суглуулга гүнгэрэжэ үшөө нэгэ үбэлэй кампанида бэлэдхэхэ баатай болоод байна. Ушар иимэһээ, немецүүд советско-германска фронт дээрэ үбэлэй сэрэгэй кампаниида үнэхөөрөө бэлэдхэжэ эхилээ. Гэбэшье энэ бэлэдхэл дээрэһээнь харахада гитлеровскэ армиин командовани болбол дайн сэрэг хэхэ хүндэ хүшэр бэрхэшээл тухай бүн тэрэшэлэн энэ дайн немецүүдтэ ямаршье һайн юумэ ушаруулжа шадахагүй үедөө аалихаһаар орожо байһан тухай ойлгонгүй, харин ехээр эндүүршэһэн тухай гэршэлнэ.

3. Дайн сэрэгэй түүхэдэ үзэгдөөгүй зүйлэр муухай зэрлиг аашануудые немецко-фашистска армиин эзэмдэһэн районуудтаа гаргажа байһыень юугээр тайлбарилхаб?

Немецүүдэй мүнөө эзэлжэ абаад байһан советскэ районуудта ба эзэмдэһэн оронуудтаа хэжэ байгаа тиимэ жэрхэмшэг муухай зэрлиг аашанууд гээшэ дэлхэй дээрэ болоһон дайн сэрэгэй түүхэ домогто үнэхөөрөө байгаагүй юм. Немецүүд болбол дайн сэрэг хэхэ тушаа улаасхоорондын ямаршье нормо ба заабари гээшые хэрэгсээнгүйгөөр зоргоороо алажа ба тоножо, элдэбээр аашалжа ябадаг. Тэдэнэр хадаа мүнөө боложо байгаа шэнэ дайн байлдаанда үнэхөөрөө хүнэй шүүһа уугшад ба харшан зэрлигүүд байһанда бүхы дэлхэйдэ харуулба. Тэдэнэр хадаа ямаршье гэм зэмэгүй зониие тэдэнэй дунда эхэнэрнүүд, хүүгэд ба хүншэдые хэдэн мянга мянгаарынь алажа хюдажа байнаб. Тэдэнэр хадаа 10 наһатай үхибүүдээ эхилэн үтэлһэн үбгэд хүртэрынь эрэшүүлые бултынь шахуу Германида зарса богоолой хүдэлмэри хэхын тулада хүсөөр абаашадаг гү, али толгой тоолон аладаг хюдадаг байха юм. Байлдаанай һүүлээр алажа үрьдэлгүй байһан пленнэ улаанармеецүүд ба командирнуудые пленнэ сэрэгэйхидэй лагерьнуудта хоролон аладаг гү, али харгыдаа алалаг байна. Тэдэнэр юундэшье торон тогтонгүйгөөр хүн зонтой хамаг бүхы пунктнуудые хоһорууулан тонодог, город ба деревнинүүдые шатаадаг, советскэ арад зоной бэйгуулһан хамаг бүхы культурна эмхи зургаануудые хоһорторынь тонолог ба үгы хэдэг байха юм. Эдэ бүгэдэ хадаа мүнөө бүхы дэлхэйдэ элитэ мэдэглэһэн баримтанууд болонхой.

Гитлерэй һүрэг тонуулшад ба алууршад өөрынгөө харгы замда тушаалдаһан бүхы юумые үгы хэжэ ба хосоруулжа, зэрлиг арьяатан мэтээр алажа, хюдажа, тоножо хоһоруулжа, тэһэлжэ алажа ябаһыень юугээр тайлбарилха гээшэб?

Түбхын түрүүндэ немецко-фашистска тонуулша армиин харшан муухай шэнжэнь юун дээрэһээ гаранаб гэхэдэ, Германиин хуули засагыень мэхэ гохоор буляажа абаһан Гитлерэй гэмта шайкын зан аягаар байгуулагдаһан арми мүн. Гитлер хадаа хэлэн зуугаад мянган немецүүдые хюдаһан алууршан мүн. Тиин бүхы армияа өөрынгөө зангаар хүмүүжүүлээд, диилжэ абаһан агадуудые алгыгты хюдагты гэһэл лозунг табиһан байха юм. Гитлер болбол арад зоной мунгые хуурмаг аргаар буляажа абаһан дээрэһээ миллионер болоһон тонуулшан юм. Энэ хулгайшан ба тонуулшан ябаһан зан даһалаа Гитлер немецкэ армида халгаба. Ямаршье гэгээн нангин ба үндэр дээдэ идей болон мэдэрэл гээшэ Гитлертэ тон харша байна. 9 жэлэй турша соо Гитлер ба тэрэнэй шайка болбол эдэ мэдэрэл ба һанал бодолнуудай үлэгдэлые немецкэ аралай ухаан бодол соохоо, немецкэ армиин ухаан бодол соохоо һөөжэ һалгаһан байна.

Мүнөө сагай империалистическэ фашистска немецкэ армиин онсо илгаа тухай тайлбарилхадаа, хараадаа абаха туруушын шухала зүйл энэ байна гээшэ.

Советскэ Союзда эсэргүү дайн сэрэг хэхэдээ ямаршье гэгээн нангин ба үндэр дээдэ зоригто үгы байһан гитлеровскэ шайка болбол дай хэхэ тушаа тогтоогломол нормо ба гурим заабариие ула дороо гэшхэн, немецкэ солдат таанар сэрэг хэхэдээ хубилаа ашатай олзотой ябахат гэжэ тэлэндэ номлодог байгаа, ушарынь хадаа немецкэ солдат эзэлһэн оронуудтаа хэн илгалгүй ушарһан хүн бүхэниие торгуулилгүйгөөр тонохо ба дээрмэлэжэ абаһан бүсадай зөөриие Германи худ р эльгээжэ шадаха байна. Иимэ аргаар Гитлер болбол немецкэ зольбо зайгуулнуудай хобдог хомхой шуналыень ехээр хүдэлгэжэ немецкэ солдадые алууршан ба тонуулшан болгоод тэрэниие гитлеровскэ бандатай өөрынгөө хүби заяае холбохо баатай болгобо.

Мүнөө сагай дайн байлдаанда немецкэ армиин хэжэ байгаа зэрлиг аашанууд тухай тайлбарилхадаа хараадаа абаха хоёрдохи ушар байдалынь энэ гээшэ.

Хэдэн жэлэй хугасаа соо гитлеровецүүд болбол немецүүд шэлэмэл «дээдэ түрэлэй» зон гээшэ, үлэгшэ нацинууд ба арадууд хадаа доодо түрэлэй юм, тэдэнэр немецүүдтэ һаһан ба соогоо зарса богоолынь ябажа тэдэндэ хүдэлмэрилхэ, тэдэнэй хобдог хомхой эрилтыень дүүргэхэ гэһэн табилантай юм гэжэ номлоод, немецкэ зониие забхайруулһан байгаа. Зүгөөр мүнөө сагай дайн сэрэг болбол эрхэ сүлөөгүй, зол жаргал элэлхэ гэһэн хүсэлэнгүйгөөр ажаһуужа шадахагүй арад зон газар дэлхэй дээрэ бии байна гэжэ гэршэлнэн байбашье Гитлерэй хойноһоо дахажа ябаа мүнөөнэй Германиин зоной тэрэ хубиие тэдэ арадуудтай адлидхажа болохогүй байһаниинь элээр харуулба.

Немецкэ армиин зарим пэгэн сэрэгэй амжалтануудые туйлажа ябаһан сагта тэрэнэй солдадууд Гитлерэй үгэ дуулажа ба хулгай дээрмэдэлгэ хэхэ үргэн аргатай байһандаа согтой баяртай ябана. Зүгөөр, немецкэ солдадууд Европын ба иналгаяа советскэ газар дайдые өөһэдынгөө үхээрээр улам ехээр бүрхөөхэ бүринь, дугташажа байгаа гитлеровскэ һүрэг алууршадта Улаан Армиин сохилтонь шангадаха бүринь, галзуурһан арьлатаниие советскэ боецүүд улам шангаар сохихо бүринь, эдэ шуһаша хобдог хара золигууд улам түргэнөөр үжэжэ үмхиржэ өөһэдынгөө зайлашагүй үхэлдэ хүрэхэнь лабтай.

4. Бидэнэй иналта туйлаха аргаболомжонууд гээшэ юуд байнаб?

Гитлеровскэ Германида эсэргүү дайнай эхилһэн сагһаа хойшо манай сэрэгүүдэл адлиар хэдэн ехэ сэрэгэй ураншагүйдэлгэдэ орохоонойнгоо һүүлээр дайсантайгаа амжалтатайгаар тэмсэхэ хүсэ шадалаа алдаагүй ба өөрынгөө үнэнтэ хэрэгэй иналха байһандаа батаар этигэжэ байһан үльгэр жэшээ гэжэ дайн сэрэгэй түүхэ домогто үзэгдөөгүй байхань магадгүй. Советскэ эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй түлөө мүнөөнэй эгуу ехэ тэмсэлэй өөһэдтөө амжалтатайгаар эсэслэхэ байһандань манай арадай этигэжэ найдажа байһан ябадал болбол бидэнэй иналта туйлаха бодото аргаболомжонуудта түшэглэнэ, тэдэ аргаболомжонуудые шадамараар хэрэглэбэл дайсениие үй бута сохижо һалгааха байнабди.

Иналта туйлахын найдалтай аргаболомжонууд гэдэгынь юуд байнаб?

Энэ асуудалда харюу үгэхэдөө табан гол шухала зүйлнүүдые хараадаа абаха хэрэгтэй.

1. Манай иналта туйлаха найдалтай услови болбол зэбүүн муухай эзэмлэгшэд, гитлеровскэ богоолшологшолһоо эхэ оронөо суглуулхэ гэһэн гэгээн нангин бүндэр дээдэ зорилгын түлөө тэмсэжэ байгаа мүнөө сагай янзаар зэбсэгжүүлэгдэһэн, мүнөө сагай дайн байлдаа хэжэ шадаха дүй дүршэлтэй угаа ехэ арми советскэ гүрэндэ бии байна. Үнэнтэ эүб хэрэгэйнгээ түлөө тэмсэжэ байгаа тиимэ армиие байгуулһан ба хүмүүжүүлһэн арад зон бүрэн гэшэ хэрбээ ехэ ехэ дайнай зайлашагүй ушаруулдаг хүндэ хүшэр хохидол бэрхэшээлые үсэд хатуугаар тэсэжэ гараха ба шэн зоригтойгоор тэмсэхэ бэлэн байгаа хадаа илагдаха өөгүй юм гэжэ дайн сэрэгэй түүхэ домог һургадаг байна.

2. Эрхэ сүлөөлэ дуратай ехэ арад хэрбээ өөрынгөө эрхэ сүлөө ба бэеэ даанги байдалые хамгаалхаар хүсэд шиилэнги, хэрбээ тэдэ арад правительствоор эмхидхэгдэжэ тэрэниие тойрон нэгэлэн жагсанги ба хүсэд этигэнги байбал, хэрбээ үнэ улаан саг соо ехэ дайн байлдаа хэхэ материальна аргаболомжонуудтай гэбэл дайсантай амжалтатайгаар тэмсэхын тулада шухала хэрэгтэй хамаг бүхы юумээр армиие хангажа шадаха хүгжэнги алажүйлэдбэритэй ба хүдөө-ажахытай байбал тиимэ аралые илажа болохогүй юм гэжэ дайн сэрэгэй түүхэ домог һургадаг.

Советскэ гүрэн болбол ехэ ба хүндэ аад, эсэсэй һүүлэ дайсаная дараха тэмсэл ябуулхын тулада иимэшье условитай байна.

3. Ямар нэгэн харинн гүрэнлэ сүмэрэн ороһон дайсанай армиие болбол дайсанайнгаа армиһаа гадна, эзэмдэһэн территори дээрэхи зониинь партизанска отрядууд боложо эмхидэдэ дайсанай тылдэ ехэшэг сохилтонуудые хэдэг байһан дээрэһээ угаа ехэ гарза гайда ородог ушарнууд дайн сэрэгэй түүхэ домогто үсөөн бэшэ үзэгдэдэг бэлэй. Мүнөө сагай дайн байлдаанда энэ түүхэтэ дүй дүршэл болбол үшөө ехэ удхатай болонхой. Дайсанай ара талада хоёрдохи дайн ябуулагдана, тэндэ дайсанда тон айдаһатай үшөө нэгэ фронт нээгдэнэ. Дайсанай эзэлэн абаһан советскэ районуудай ба областьнуудай бүхы арад зон болбол зэбүүн муухай булимтаргшадта эсэргүү тэмсэлдэ хабаадалсахаар бодожо байнад. Баатарлиг советскэ партизанууд болбол дайсанай коммуникациие һандаргана, тэрэнэй дайшалхы техникые хюдана, хэлхеэ холбооеынь таһална, дайсанай солдадуудые олоор хюдажа угаа ехэ гарза гайда ороулна. Мүнөө немецүүдэй тылдэ дэлгэржэ байгаа энэ бүгэдэ арадай партизанска хүдэлөөн фронтнууд дээрэ алдарта Улаан Армиин хэжэ байгаа героическа тэмсэлтэй нэгэдээд байхадаа советскэ аралта иналта асарха байһандань заашье һэжэг һанагданшгүй.

4. Ямар нэгэн гүрэн гү, али олон гүрэнүүдэй союз болбол хэлышье хүсэтэй армитай ба техникэтэй байбашье баа дэлхэйн бүмбэрсэг дээрэхи арад зоной олонхиие мэдэлээ абаһан ушар гэжэ сэрэгэй түүхэдэ үшөө үзэгдөөгүй юм гэжэ хамаг бүхы ехэ ехэ дайн байлдаанай туухэ биидэниие һургалаг. Тиихэдэ мүнөө сагай онсо илгаань хадаа газар дэлхэйн арад зоной угаа олонхинь зэбүүн муухай немецүүдтэ эсэргүү тэмсэл хэхын тулада хамаг бүхы хүсэ шадалаа улам ехэр нэгэдхэжэ байнад. Агууехэ демократическа держававууд болохо Англи ба Америкын Холбоото Штадуудай болон Советскэ гүрэнэй хоорондохи холбоо барисаань улам бүри бата бэхи боложо байна. Манай союзнигууд нинтынгээ дайсанда эсэргүү байлдаанда, өөһэдынгөө армиинуудые оруулха сагынь холо бэшэ болоо. Энэ хадаа гитлеровскэ Германиие дараха иналтын шухала ба найдалтай условинь болоно.

5. Советско-германска дайнайе эхилһэнһээ хойшо немецкэ сэрэгүүд хэдэн миллион хүнүүдээ гээжэ байһан шухала баримтые анхаралдаа абангүй байжа болохогүй. Дайсанай арми улам бүри алаг эреэн боложо байна. Мүнөөнэй дайн байлдаанда немецүүдэй гэлтэ ба Улаан Армиин эүгһөө германска армида хэжэ байгаа тон шанга сохилтонууд эсэсын эсэстэ Гитлерэй сэрэгэй машиные балар сохихо байһандань һэжэг һанагданагүй. Гитлерэй үүдхэһэн энэ дайн сэрэгэй зориилгонь гэмтэ муухай ба бандитска удхатай байһан дээрэһээ немецко-фашистска арми советскэ сэрэгүүдэй сохилто дэро үжэжэ үмхиржэ эхилээ.

Манай иналта туйлаха найдалтай условинууд нимэ байна гээшэ.

Гитлертэ ба Европодохи тэрэнэй туһамаршадта эсэргүү советскэ арадай хэжэ байгаа дайн байлдаан болбол ехэшэг гээлтэдэ орохые ба хүсэ шадалаа дайхамшаг ехээр зангидан гаргахые бидэнһээ эрижэ байһаниинь эли ойлгогдоно бээ. Дайсаниие даража иналта туйлахын тулада, манай советскэ арад ямаршье хүнэ хүшэр бэрхэшээлһээ айхагүй байһанаа өөрынгөө баатарлиг тэмсэлээр ба ажал хүдэлмэреэр гэршэлээд байна.

Г. АЛЕКСАНДРОВ.

(Сентябриин 27-ой «Правда»).

ХИЛЫН СААНАҺАА

Английска сэрэгүүд Тулеар ба Фор-Дофениие эзэлбэ

НЬЮ-ЙОРК, октябриин 1. (ТАСС). Юнайтед Пресс агентствын дамжуулһанай ёһоор, английска сэрэгүүд Мадагаскарай урда эрье дээрэ Тулеар ба Фор-Дофен гэдэг портнуудые эзэлбэ.

Осиин гүрэнүүдтэй депломатическа харилсаануудаа таһалха тухай гаргаһан депутадуудай аргентинскэ палатын шиидхэбэри

ЛОНДОН, октябриин 1. (ТАСС). Буэнос-Айресһаа Рейтер агентствын дамжуулһанай ёһоор, депутадуудай аргентинскэ палата болбол осиин гүрэнүүдтэй депломатическа харилсаагаа таһалхые правительствадаа дурадхаһан шиидхэбэри олонхиин дуугаар абаба.

Италидахи предприятинуудые хаалга

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 30. (ТАСС). «Нью-Йорк Таймс» газетын дамжуулхань хадаа саарһа хэдэг ба бүд нэхэдэг итальянска бүхы фабриканууд ойрын һарануудта хаагдаха байна. Бүхы дээрээ 900 предприятие хаагдахань. Тэдэ предприятинуудта 170 мянган хүдэлмэришэн байһан юм. Стефани гэжэ итальянска правительственна агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, «хаанашье һаань, хэрэгтэйл болоһон газартаа» гэхэ гү, али нэн түрүүнэ Германида хүдэлмэриндэ орохые хүдэлмэригүйшүүдтэ зүбшөөрэгдэбэ.

„Гитлеровскэ Германи задаран унаха!“ гэһэн Бенэшиин үгэ

ЛОНДОН, октябриин 1. (ТАСС). Рейтер агентствын дамжуулһанай ёһоор, дайлалжа байгаа Франциин национальна комитедэй зүгһөө Мюнхенскэ хэлсээнэй договорһоо арсаһанай дашарамда Чехословакиин президент Бенеш гэгшэ чехословацка арадта радиогоор хандахадаа: «Гитлерэй хамаг ябуулганнуудай заяа хубинь Мюнхенскэ хэлсээнэй заяа хуби шэнэ тиимэ болохо байна. Гитлер болбол мэхэтэ муухайгаар добтолжо, предательство хэжэ, хүсөөрөө болохо ба шуһа адхаха ябаадлуудые үйлэжэ энэ хэлсээ хэхые баадхаа һэн. Энэ хэлсээн шэнгеэр Гитлеровскэ Германи заларан унажа, английска ба ородой бомбардировщигуудай бомбонуудта ямаа бута сохигдоһон һандархайнууд соо энэ нацистска Мюнхенэй хэбтэхэ удэрынь ерэхэ гэжэ найданабди» гэжэ хэлэбэ.

Франциин эзэлэгдэһэн зонодо американска гражданинууд арестовалагдаа

ВАШИНГТОН, октябриин 1. (ТАСС). Франциин эзэлэгдэһэн зонодо германска засаг болбол США-да немецүүдые арестовалһанай түлөө хэбээлтэ болгоһон хэбэртэйгээр 1.400 шахуу американска гражданинуудые арестовалаа гэһэн мэдээсэлгые Вишилэхи американска хэрэгүүдые эрхилхээр этигэжэлэгдэһэн Тука гэгшэ баталба гэжэ США-гэй гүрэнэй секретарь Хэлл гэгшэ хэблэлэй түлөөлэгшэдтэй хөөрэлдэхэ зуураа мэдүүлбэ.

ПРАГАДА ГЕСТАПЫН ДЭЭДЭ ЧИНОВНИГЫЕ АЛАА

ЛОНДОН, октябриин 1. (ТАСС). Прагаһаа абтаһан мэдээнэй ёһоор, тэндэ гестапын дээдэ тушаалтанай нэгэн болохо Алоис Грубер гэгшэ алагдаа гэжэ Рейтер агентствын корреспондент дамжуулна.

Харюусалгата редакторай орологшо Ц. ГАЛСАНОВ.

Адрэс редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина 26. Телефоны: отв. редактора—3-44; зам. редактора—3-44 (2 зв.); секретариата и отдела партийной жизни—3-23; отделов сельскохозяйственного и писем—7-55; отдела пром. и транспорта—5-07.

Н—3085

Типография государственного газетного издательства при СНК БМАССР.